

Зауваження та пропозиції Національної асоціації адвокатів України до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України "Про запобігання та протидію домашньому насильству" щодо вдосконалення механізму запобігання та протидії домашньому насильству» (реєстр. № 6074 від 20.09.2021)

Національною асоціацією адвокатів України було опрацьовано проект Закону України «Про внесення змін до Закону України "Про запобігання та протидію домашньому насильству" щодо вдосконалення механізму запобігання та протидії домашньому насильству» (реєстр. № 6074 від 20.09.2021) (далі – законопроект).

За результатами проведеного правового аналізу законопроекту НААУ вважає за доцільне висловити наступні зауваження та пропозиції до нього.

У пояснювальній записці до законопроекту необхідність прийняття акта обґрунтовується, з поміж іншого, потребою у зміні процедури реагування на факти вчинення домашнього насильства та проведення профілактичної роботи у сім'ях, де є потерпілі особи, із залученням працівників уповноважених підрозділів органів Національної поліції України, а не лише фахівців із соціальної роботи, що дасть можливість викоринити вчинення домашнього насильства. Даний законопроект покликаний запровадити в Україні процедури «Блакитні картки», аналогічно досвіду діяльності працівників поліції Республіки Польща, у випадках вчинення насильства у сім'ї, що дасть можливість узагальнити інформацію про особу, яка стала жертвою домашнього насильства та слугуватиме підставою для притягнення до відповідальності особи, що вчинила таке насильство.

Для досягнення вказаної в пояснювальній записці мети законопроектом пропонується внести зміни до статті 24 Закону України "Про запобігання та протидію домашньому насильству" та доповнити його новою статтею 28-1 щодо профілактичної роботи в сім'ї, де виявлено факт домашнього насильства, шляхом проведення процедури «Блакитні картки».

НААУ поділяє глибоку стурбованість суспільства проблемами домашнього насильства і підтримує потребу вивчення зарубіжного досвіду компетентних органів у цій сфері та імплементації його до норм вітчизняного законодавства. Разом з тим, законодавчі зміни мають бути системними, орієнтуючи національні закони на досягнення всіх цілей протидії домашньому насильству, включаючи захист жертв насильства, притягнення до відповідальності осіб, які вчинили насильство, а також профілактику та попередження подальшого вчинення такого насильства.

Вважаємо, що ініціатива законопроекту частково охоплює положення профільного Закону, внесення змін до статті 24 та доповнення його статтею 28-1

щодо профілактичної роботи в сім'ї, де виявлено факт домашнього насильства, не є достатнім для створення правового підґрунтя запровадження процедури «Блакитні картки» та унормування механізмів її ефективної реалізації на практиці.

Видається доцільним розширити понятійний апарат Закону України "Про запобігання та протидію домашньому насильству" та внести відповідні зміни до статті 1 цього Закону, у якій поряд з термінами «запобігання домашньому насильству», «протидія домашньому насильству», «профілактичний облік» закріпити законодавчо термін «профілактична робота шляхом проведення процедури «Блакитні картки» з відповідним визначенням.

Потребує конкретизації сфера дії законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству з внесенням змін до положень статті 3 вказаного Закону в частині включення до предмету регулювання правовідносин, пов'язаних з профілактичною роботою щодо домашнього насильства.

Як слідує з диспозиції пропонованої законопроектом нової статті 28-1 Закону України "Про запобігання та протидію домашньому насильству" «Процедура «Блакитні картки» проводиться уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України у сім'ї, де виявлено факт домашнього насильства з метою профілактики направленої на викорінення насильства в конкретній сім'ї та не пов'язана із провадженням у кримінальній справі».

Звертаємо увагу на неузгодженість використаного у законопроекті поняття «у сім'ї, де виявлено факт домашнього насильства» з колом осіб, на яких поширюється дія законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству незалежно від факту спільного проживання, відповідно до нині чинної редакції частини 2 і 3 статті 3 Закону України "Про запобігання та протидію домашньому насильству", що не обмежується лише сім'єю і поширюється також на інших родичів, інших осіб, які пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки, за умови спільного проживання.

Переймаючи досвід Республіки Польща щодо механізмів реалізації процедури «Блакитні картки» та маючи намір на його поширення в Україні, суб'єктом права законодавчої ініціативи не враховано відмінності заходів щодо запобігання і протидії домашньому насильству та видів відповідальності за його вчинення в обох країнах. Як наслідок, у диспозиції законопроектної статті 28-1 зауважено на непов'язаність процедури «Блакитні картки» із провадженням у кримінальній справі та залишено поза увагою її співвідношення зі справами про домашнє насильство в порядку цивільних проваджень та розгляду справ про адміністративні правопорушення.

В частині окреслених законопроектом положень частини 2 статті 28-1 про заповнення формулярів у процедурі «Блакитні картки» зауважуємо на потребі

юридично коректного застосування термінів для означення особи, яка вчинила насильство, таких як «кривдник» чи відповідно до правового статусу у кримінальному провадженні чи судовому процесі, взамін використаних за змістом: «особа, яку підозрюють у скоєнні насильства в сім'ї» та «підозрілий».

Слушно звернути увагу також на потребу конкретизації способів та строків оформлення поліцейським формулярів у процедурі «Блакитні картки», інформування про їх заповнення особи, яка постраждала від домашнього насильства, кривдника та інших суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Щодо закінчення процедури «Блакитні картки» згідно з приписами частини 5 статті 28-1 законопроекту необхідним є визначення посадової особи чи органу з числа суб'єктів реагування у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, яким приймається рішення про недоцільність подальшого вжиття заходів у випадку припинення домашнього насильства.

Важливо необхідним є приділити увагу та унормувати в законопроекті особливості профілактичної роботи поліцейських шляхом проведення процедури «Блакитні картки» у відносинах домашнього насильства за участі неповнолітніх (як кривдника, так і потерпілого (свідка), що відповідатиме державній стратегії розбудови дружнього до дітей правосуддя та ювенальної спеціалізації фахівців, що працюють з дітьми.

Крім того, пропонуємо розглянути одночасне внесення змін щодо профілактичної роботи у відносинах домашнього насильства шляхом проведення процедури «Блакитні картки» також до Закону України «Про Національну поліцію», що сприятиме системному підходу у визначенні правових засад організації та діяльності поліцейських, їх повноважень у цій сфері.

Зазначаємо, що в цілому погоджуємось із зауваженнями, висловленими в Експертному висновку Міністерства фінансів України до законопроекту згідно зі статтею 27 Бюджетного кодексу України (№ 10020-08-3/30441 від 04.10.2021 р.), оскільки відсутність фінансово – економічних обґрунтувань та розрахунків матимуть ризиком невиконання законопроекту у разі його прийняття та унеможливлять реалізацію завдань, визначених в пояснювальній записці до нього.

Враховуючи вищевикладене, НААУ вважає за доцільне повернути законопроект (реєстр. № 6074 від 20.09.2021) на доопрацювання з урахуванням висловлених зауважень та пропозицій.